

ДОБРОБОГ Людмила Миколаївна

професор кафедри

загальноправових дисциплін

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, професор

БОЙКО Анастасія Віталіївна

студентка ННІ права та інноваційної

освіти Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

ГЕНДЕРНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ

Із запровадженням воєнного стану в Україні ми спостерігаємо зростання кількості жінок-військовослужбовців, жінок-поліцейських тощо. Маємо приклади, коли жінки отримували генеральські звання. Першою українкою, яка отримала звання генерал-майора медичної служби, стала Людмила Шугалей (начальниця Військово-медичного управління СБУ), другою генеральське звання в СБУ отримала Юлія Лапутіна [1]. Відбуваються процеси легітимації та імплементації норм міжнародного права щодо гендерної рівності до національного законодавства. Так, Рада Безпеки ООН на своєму 4213-му засіданні, яке відбулося 31 жовтня 2000 р., прийняла Резолюцію 1325 (2000) «Жінки, мир, безпека». У ній розглядається вплив збройних конфліктів на жінок, заохочується їхня участь у запобіганні конфліктам та розбудові миру. Резолюція містить заклик щодо їх представництва у процесах прийняття рішень, які пов'язані з миром і безпекою, у тому числі в збройних конфліктах [2]. І тому такі категорії, як «гендерна рівність», «гендерна толерантність» стають предметом дослідження науковців різних галузей, зокрема юристів [3]. У науковій статті Д. Котюк, І. Котюк «Гендерно толерантний світогляд: проблемні аспекти визначення змісту та закріплення в законодавстві» подано визначення гендерно толерантного світогляду – як сукупності поглядів, засад, правил та рекомендацій, якими обґрунтовується, з одного боку, необхідність визнання та забезпечення рівних можливостей чоловіків та жінок в усіх сферах суспільного життя, а з іншого – недопустимість гендерного свавілля, яке може набувати форм гендерної зрівнялівки, що базується на ігноруванні тих властивостей, а відповідно, й потреб жінок і чоловіків, які зумовлені їхньою біологічною природою чи збігом обставин суспільного життя, і спричиненого суб'єктивістськими мотивами протекціонізму або дискримінаційного ставлення до окремих із них, і свідомо соціально обумовлено войовничого пропагандистсько-спекулятивного маніпулювання ідеями гендерної рівності з

корисливою метою, яка може набувати ознак гендерного тероризму [2]. Слід зазначити, що в самому визначенні «гендерної толерантності» містяться певні протиріччя. Автори визначення, з одного боку, «за» гендерну толерантність, а з іншого – щоб гендерна толерантність не перетворилась на гендерний тероризм. У даному випадку ми хотіли б звернутися до міжнародного гуманітарного права, як права ведення війни, встановлення правил щодо збройних конфліктів та осіб, які беруть в них участь. Основним принципом міжнародного гуманітарного права є принцип гуманності. Він тісно пов'язаний із суміжними галузями міжнародного права. На ньому побудована інтеграційна політика жінок у НАТО. В Україні також затверджено Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” на період до 2025 року [2].

На нашу думку, за зразок забезпечення гендерної толерантності в умовах запровадження воєнного стану в Україні доречно взяти досвід інтеграційних процесів жінок до НАТО. Він базується на трьох основних принципах: інтеграція, інклюзивність і доброчесність. Спробуємо дати коротку характеристику цим принципам:

- принцип гендерної *інтеграції* передбачає гендерну рівність як складову національних програм, планів, проведення експертизи нормативно-правових актів щодо балансу чоловіків та жінок. У практичній діяльності це передбачає гендерний аналіз участі жінок та чоловіків у воєнних операціях, місіях тощо. Дослідження оборонного та правоохоронного гендерного потенціалу. Вивчення гендерного тероризму, коли жінки є не тільки постраждалими від нього, але й можуть виступати як потужний суб'єкт запобігання тероризму;

- принцип інклюзивності передбачає баланс чоловіків та жінок в структурах оборонного відомства з метою підвищення діяльності зазначених структур;

- принцип доброчесності сприяє усуненню системної нерівності у відношенні до чоловіків та жінок в усьому оборонному відомстві.

Таким чином, для розв'язання проблеми гендерної толерантності в умовах запровадження воєнного стану повинна бути вирішена низка питань: підвищення обізнаності та імплементацію порядку денного жінок, миру та безпеки є пріоритетом відповідно до міжнародних рамок. Зокрема, варто імплементувати порядок денний жінок, миру та безпеки до національного законодавства через ухвалення нормативно-правових актів щодо забезпечення гендерної рівності, заборони харасменту (від англ. «harassment» - переслідування, домагання) [4] та дискримінації. Розробити заходи, програми, які мають сприяти найму, навчанню, кар'єрного зростання військовослужбовців-жінок та поліцейських.

1. Пахова П. Гарантії НАТО для жінок-військовослужбовиць. ЮРФЕМ.ua/ Асоціація жінок-юристок України. URL: <https://jurfem.com.ua/harantii-nato-dlya-zhinok-viyskovykh/>.

2. Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” на період до 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#Text>.

3. Котюк І., Котюк О. Гендерно толерантний світогляд: проблемні аспекти визначення змісту та закріплення в законодавстві. //LexInform. Юридичні новини України. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/genderno-tolerantnyj-svitoglyad-problemni-aspekty-vyznachennya-zmistu-ta-zakriplennya-v-zakonodavstvi/>.

4. Шевченко З. В. Словник гендерних термінів. URL: <https://a-z-gender.net/ua/xarasment.html>.

СЕЛІХОВ Дмитро Анатолійович
професор кафедри теорії та історії
держави і права Дніпровського
державного університету
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

КОНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Внутрішньо переміщені особи (ВПО) є однією з найбільш вразливих категорій населення в Україні, особливо в умовах сучасних викликів, таких як збройна агресія РФ, економічна нестабільність та наслідки пандемії COVID-19. Внутрішньо переміщені особи вимушені залишати свої домівки та шукати безпечніше місце для проживання в межах країни, що створює численні проблеми, пов'язані з їх інтеграцією у нові громади та забезпеченням основних прав і свобод.

Соціальний захист ВПО є важливим аспектом державної політики, оскільки забезпечує їх базові потреби та сприяє відновленню нормального життя. У цьому контексті конституційне право відіграє ключову роль, надаючи правові рамки для реалізації соціального захисту. Конституція України гарантує право на соціальний захист всім громадянам, включаючи ВПО, що є основою для розробки та впровадження відповідних законодавчих та адміністративних заходів.

Однак сучасні виклики ставлять під сумнів ефективність існуючих механізмів соціального захисту. Збройна агресія спричиняє масову внутрішню міграцію, економічні проблеми посилюють фінансовий тиск на державу та громадян, а наслідки пандемії COVID-19 вводять нові обмеження та виклики для системи охорони здоров'я та соціального захисту. У цих умовах необхідно переглядати та адаптувати правові та організаційні підходи до забезпечення соціального захисту ВПО.

Дослідження даної теми є надзвичайно актуальним, оскільки